

Inventarisatie doelmatigheidstreven Waterketen

realisatie in de periode 1998-2006
streven in de periode 2006-2015

Inventariseren doelmatigheidstreven

Begin oktober 2007 is naar alle drinkwaterbedrijven, gemeenten en waterschappen een vragenformulier gezonden om bottom-up zicht te krijgen op het doelmatigheidstreven van spelers in de waterketen. De actie vloeit voort uit het Bestuursakkoord Waterketen 2007.

Om het streven naar doelmatigheid in beeld te krijgen zijn zowel vragen geformuleerd over de besparingen (in het vragenformulier gedefinieerd als 'hetzelfde doen tegen lagere kosten') als over de veranderingen in prestaties. De doelmatigheid wordt immers bepaald door de verhouding tussen de prestaties en de kosten.

De drinkwaterbedrijven en waterschappen hebben via de koepelorganisaties als sector gereageerd op de vragenlijst. De gemeenten hebben afzonderlijk gereageerd.

Deze notitie beschrijft de feitelijke resultaten van de enquête.

Drinkwaterbedrijven

De drinkwaterbedrijven achten 2,5 tot 5% besparing in de komende tien jaar haalbaar. De besparingen in de periode 1998-2006 worden op basis van benchmarkresultaten geschat op 17%; er is dus al een forse verbetering gerealiseerd.

Ten aanzien van de geleverde prestaties geven de drinkwaterbedrijven aan de drinkwaterkwaliteit verder te hebben verbeterd door bijvoorbeeld het invoeren van centrale ontharding, het verlaten van chloor als desinfectiemiddel en loodsanering. De leveringszekerheid is verhoogd en nooddrinkwatervoorzieningen zijn gerealiseerd. Daarnaast zijn beveiligingsmaatregelen ingevoerd en is geïnvesteerd in milieumaatregelen, bijvoorbeeld ten aanzien van de verwerking van reststoffen. Tevens wordt opgemerkt dat kostprijsverhogende belastingen zoals grondwaterheffingen en precario zijn toegenomen.

Waterschappen

De waterschappen achten 10% besparingen in de komende 10 jaar haalbaar. Op basis van de bedrijfsvergelijkingen worden de gerealiseerde besparingen in de periode 1998-2006 geschat op 12% (1,5% per jaar).

De waterschappen geven aan de afgelopen jaren veel geïnvesteerd te hebben in doelmatigheidsverbetering en het optimum te naderen. Verdere verbetering kan onevenredig veel investeringen vergen. Vandaar dat de besparingen de komende tien jaar lager worden ingeschat dan de besparingen in de afgelopen periode (1% per jaar versus 1,5% per jaar). Nieuwe besparingen zullen worden gerealiseerd door verbeteringen in de samenwerking en de interne bedrijfsprocessen. Hier wordt bij opgemerkt dat in een kapitaal intensieve sector als de afvalwaterzuivering kostenbeïnvloeding met name mogelijk is op het moment van (grote) investeringsbeslissingen. Gegeven de gedane investering en de bijbehorende inrichting zijn er in de jaren erna logischerwijs minder beïnvloedingsmogelijkheden aanwezig.

Voor de verbetering in prestaties verwijzen de waterschappen naar de bedrijfsvergelijking over 2006. De verbeteringen betreffen de zuiveringsprestatie, het voldoen aan lozingseisen, het voldoen aan de afnameverplichting, daling van het energieverbruik en verbetering van de klanttevredenheid.

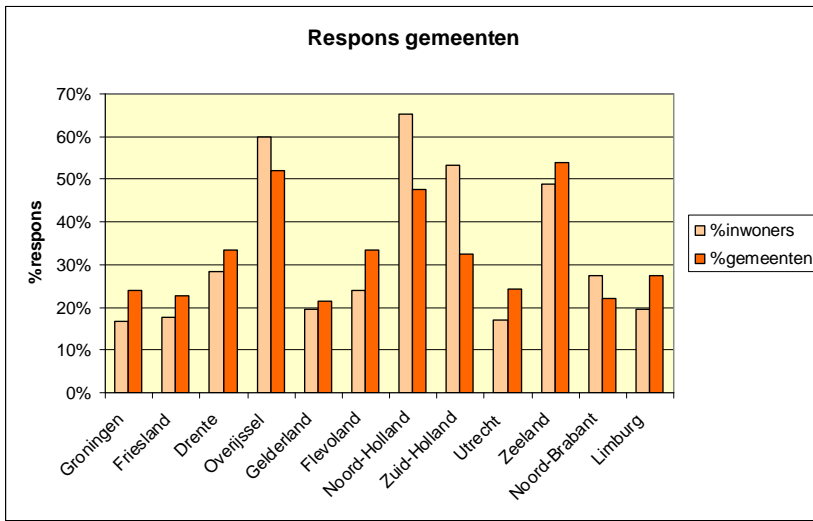
Gemeenten

Het doelmatigheidstreven van gemeenten wordt gepresenteerd aan de hand van een aantal figuren.

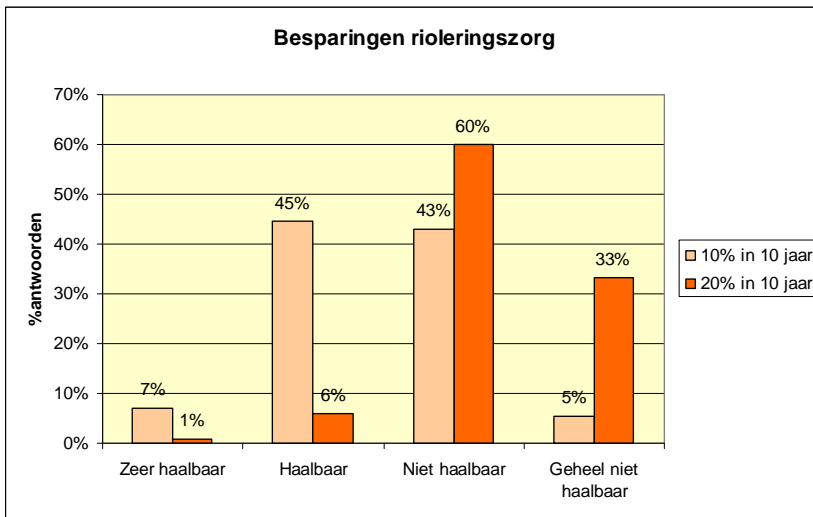
Een aantal constatering vooraf:

- In het vragenformulier is 'besparing' omschreven als 'hetzelfde doen tegen lagere kosten'. Ondanks deze definitie wordt bij beantwoording regelmatig aangegeven dat besparingen niet mogelijk zijn *omdat* er extra opgaven gerealiseerd moeten worden. In andere gevallen worden de besparingspercentages uit optimalisatiestudies gehanteerd als besparing. De besparingspercentages op investeringen, zoals die volgen uit optimalisatiestudies, zullen echter veel kleiner zijn als ze worden uitgedrukt in besparingen op jaarlijkse kosten. De antwoorden zullen dus deels een onderschatting en deels een overschatting van mogelijke besparingen geven.
- Niet alle vragenformulieren zijn volledig ingevuld. Soms is bij de analyse het aantal ingevulde formulieren gebruikt (%respons), in andere gevallen het aantal ingevulde antwoorden (%antwoorden).
- Tenzij expliciet anders aangegeven hebben gemiddelden betrekking op het gemiddelde over de gemeenten en niet over de inwoners. Kleine en grote gemeenten tellen dus even zwaar mee.
- Een kleine 10% van de respondenten geeft aan dat het vragenformulier niet of lastig in te vullen is of hebben vragen bij het nut van de enquête.¹
- Als gemeenten in 1998 al efficiënt werkten zullen zij minder verbetering kunnen realiseren dan collega-gemeenten die een inhaalslag te maken hebben.
- Aan gemeenten is gevraagd aan te geven welke prestaties zijn gewijzigd c.q. zullen wijzigen en die een verklaring kunnen zijn voor toegenomen tarieven en heffingen. Het aansluiten van het buitengebied, afkoppelen, voldoen aan de basisinspanning, grootschalige vervanging riolering en nieuwe watertaken worden het meest genoemd.

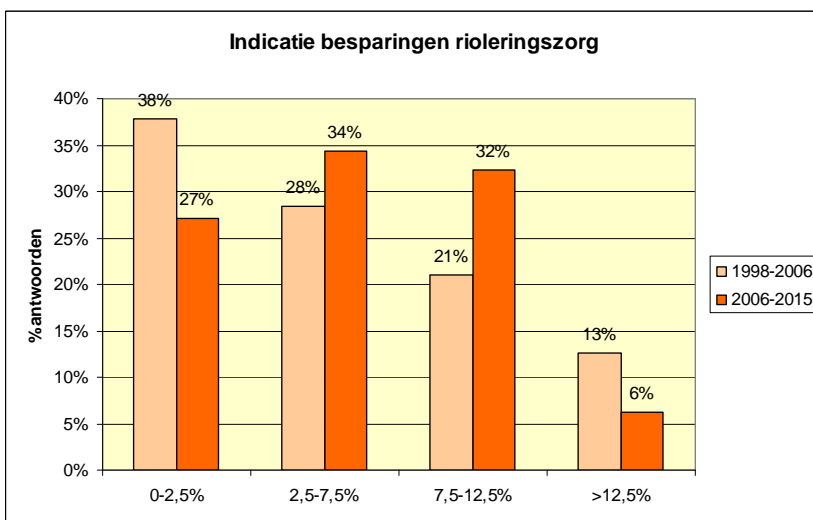
¹ Overigens wordt opgemerkt dat er ook gemeenten zijn die goed onderbouwde indicaties en uitgebreide toelichtingen bij antwoorden geven. Er zijn maar twee inhoudelijke vragen aan VROM gesteld over invullen vragenformulier.

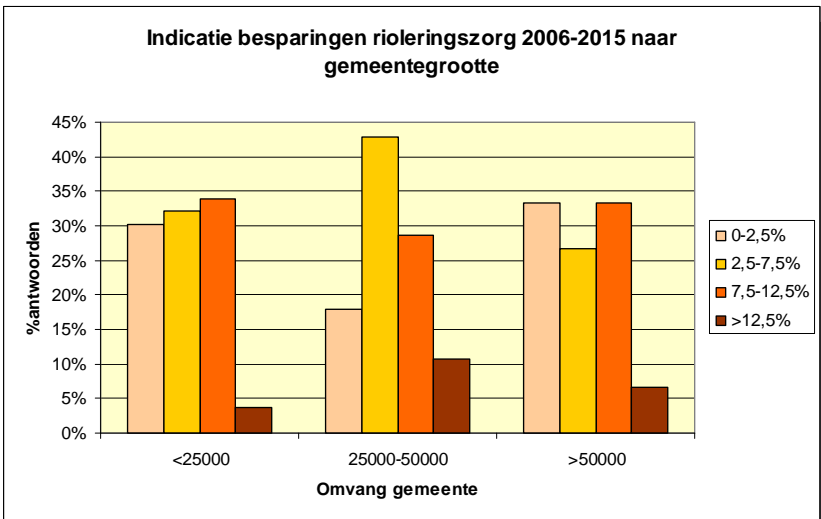
In totaal hebben 138 gemeenten gereageerd. Dit betekent een respons van ruim 30% van het aantal gemeenten en een vertegenwoordiging van bijna 40% van het aantal inwoners. De respons verschilt sterk per provincie, zeker wat betreft het aantal inwoners dat de respondenten vertegenwoordigen.

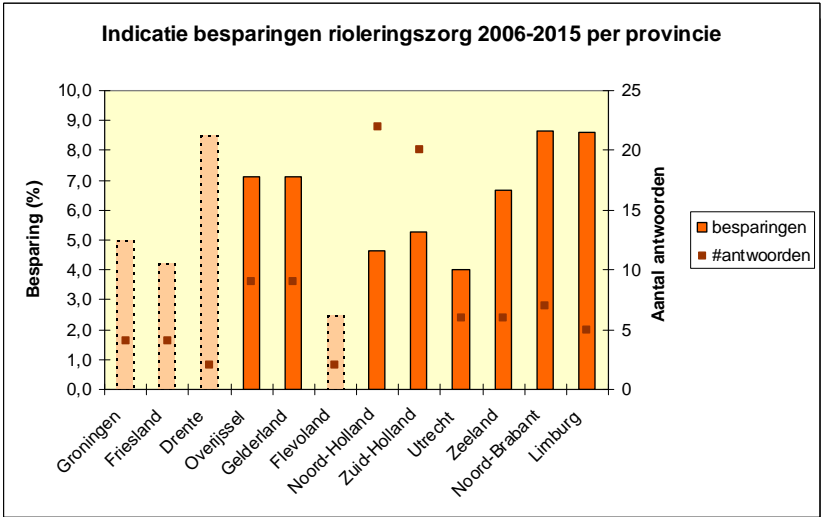
Gevraagd is aan te geven of een besparing ('hetzelfde doen tegen lagere kosten') van 10 of 20% in de rioleringszorg de komende tien jaar haalbaar is. Een besparing van 20% wordt duidelijk niet haalbaar geacht. Bij 10% ligt dit anders. Circa de helft van de gemeenten acht dit haalbaar.

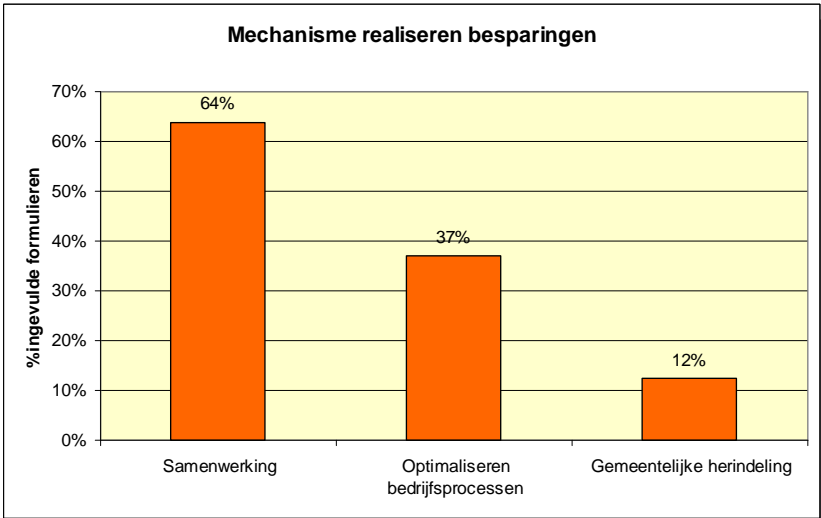
De gemeenten hebben een indicatie gegeven van de besparingen die zij gerealiseerd hebben in de periode 1998-2006 en die zij nastreven in de periode 2006-2015. De antwoorden zijn sterk verdeeld. Gemiddelden liggen op een kleine 6% voor zowel de periode 1998-2006 als voor de periode 2006-2015.

Gekeken is of de gemeentegrootte invloed heeft op de indicatie van de besparingen in de periode 2006-2015. De antwoorden van de kleine gemeenten (<25.000 inwoners) en de grote gemeenten (>50.000 inwoners) zijn sterk verdeeld. De groep middengemeenten (tussen 25.000 en 50.000 inwoners) geeft een besparing aan tussen de 2,5 en 7,5%. Het gemiddelde voor deze groep ligt op 6½%.

De indicatie van de besparingen in de periode 2006-2015 verschilt ruim een factor twee tussen de provincies. Het aantal antwoorden per provincie is soms gering (licht gekleurd in figuur).

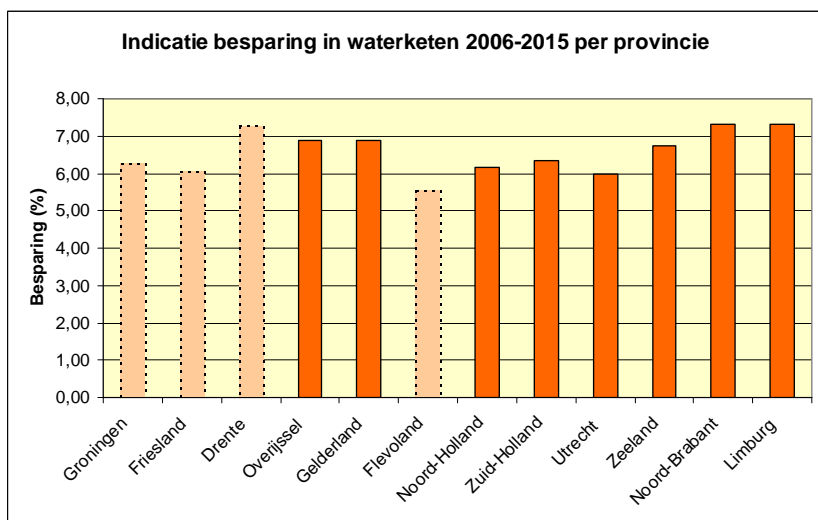

Gevraagd naar de wijze waarop besparingen gerealiseerd worden geeft tweederde van de gemeenten aan dit onder meer te realiseren door samenwerking met waterschappen en/of gemeenten. Een kleine veertig procent noemt verbeteren bedrijfsprocessen, zoals digitaliseren, optimaliseren beheersysteem en professionaliseren inkoop.

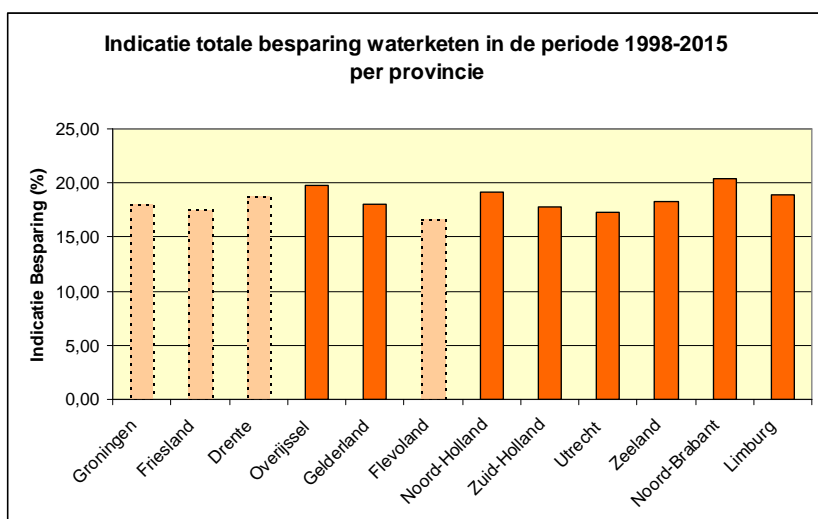
Overige bevindingen op basis van de door gemeenten ingevulde vragenformulieren:

- Veel gemeenten wijzen op de noodzakelijke afstemming tussen het beheer van de openbare ruimte en het beheer van de riolering. Een goede afstemming leidt tot grote doelmatigheid.
- Een aantal gemeenten wijst op de noodzaak om bij het opleggen van eisen rekening te houden met doelmatigheid.
- Benchmark als instrument voor verbetering wordt slechts door circa 5% van de gemeenten genoemd. Terwijl gemeenten die aangeven de benchmark meer dan eenmaal doorlopen te hebben significante verbetering rapporteren.
- Gemeenten schatten de haalbaarheid van een besparing van 10% in de waterketen hoger in dan de besparing in de riolering (62% van de antwoorden versus 45% van de antwoorden).
- Twee gemeenten geven aan in het nieuwe Gemeentelijk Rioleringsplan expliciet aandacht te willen schenken aan doelmatigheid.
- Expliciete doelstellingen om 'hetzelfde te doen tegen lagere kosten' worden niet genoemd en zijn dus waarschijnlijk niet voor handen. Het toenemen van de eisen wordt vaak als reden gegeven, waardoor niet sec over besparingen gesproken wordt.

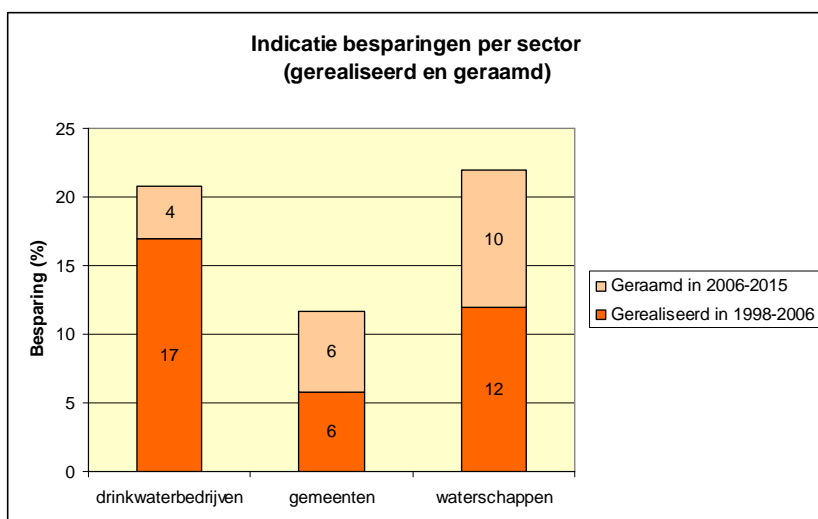
Waterketen

De besparing in de gehele waterketen voor de periode 2006-2015 ligt tussen de 5,5 en 7,3%. Hierbij is uitgegaan van de opgegeven besparingen in de rioleringszorg per provincie en een besparing van gemiddeld 3¾% voor drinkwater en 10% voor afvalwaterzuivering in geheel Nederland.

De totale gerealiseerde besparing in de periode 1998-2006 plus de geraamde besparing in de periode 2006-2015 wordt geschat op ruim 18% voor de gehele waterketen.

De totaal te realiseren besparingen door de drinkwaterbedrijven en de waterschappen ligt in dezelfde orde van grootte: ruim 20%. De besparingen in de drinkwatersector zijn al grotendeels gerealiseerd. De totale besparing op rioleringszorg door gemeenten worden geraamd op 12%.